

NEDEN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ POLİTİKASI GELİŞTİRİYORUZ?

Bizler, Ordu ili ve Karadeniz bölgesinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadın ve kız çocuklarının toplumsal hayata etkin katılımının güçlenmesi amacıyla 11 yıl önce bir araya geldik. Şimdiye kadar gerçekleştirdiğimiz çalışmalardan edindiğimiz bilgi ve deneyim, kadınları ve kız çocuklarını etkileyen şiddet ve eşitsizliklerin toplumun çeşitli kesimlerini etkileyen daha geniş insan hakları ihlalleriyle kesiştiğini gösterdi. Bu kesişimin odağında ise eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerinin olduğunu biliyoruz. Bu nedenle bundan sonrasında yapacağımız çalışmalarda yol gösterici olması amacıyla derneğimizin tüm faaliyetlerinde önceleyeceği toplumsal cinsiyet eşitliği politika belgesini hazırlamaya karar verdik.

Bu belgeyi gerek derneğimiz içerisindeki gerekse birlikte çalıştığımız kişi, kurum ve kuruluşlarla olan ilişkilerimizi toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerine göre inşa etmek, cinsiyetin toplumsal olarak inşa olduğu tüm kesimsel boyutları (sınıf, milliyet, etnik köken, ten rengi, yaş, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet özelliklerini) kapsayan bir hoşgörü kültürünü Ordu ili ve Karadeniz bölgesinden başlayarak yaygınlaştırmak ve böylece herkesin insanca yaşama özgürlüğünü desteklemek için birlikte güçlenmemizi sağlayacak bir yol haritası sunması amacıyla geliştirdik.

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ANLAYIŞIMIZIN TEMELLERİ VE STRATEJİMİZ

Öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliğini, tüm dünyada yıllardır süregiden insan haklarını gerçekleştirme arayışının ve mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olarak gördüğümüzü söylemeliyiz. Dolayısıyla tarihsel süreç içerisinde, toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirme hedefiyle ortaya koyulan çok sayıda uluslararası sözleşme ve beyanname bizim toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışımızın temellerini oluşturuyor. Bu çerçevede toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışımız, uluslararası insan hakları mevzuatı ve ilkelerini hayata geçirme sorumluluğumuzu içerecek şekilde aşağıda sunduğumuz öncelikleri içermektedir:

- İnsan Hakları Evrensel Beyanname (1948) ile gündeme gelen ve Türkiye Cumhuriyeti anayasasının 10. Maddesinde tanımlanmış olan Eşitlik ilkesi ve Ayrımcılık yasağı ilkesinin hayata geçmesi,
- İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (1950) kapsamında ayrıntılı olarak ele alınan ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17. Maddesinde tanımlanan "Yaşam Hakkı"nın korunması,
- 1975 yılında Birleşmiş Milletler öncülüğünde Meksika'da başlayan Birinci Dünya Kadın Konferansı ile tanımlanan eşitlik mekanizmalarının güçlenmesi,
- 1980 yılında Kopenhag'da ikincisi gerçekleştirilen Dünya Kadın Konferansı'nda imzaya açılan ve Türkiye'nin 1985'te imzalamış olduğu Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)'nin etkin şekilde uygulanması,

- BM öncülüğünde üçüncüsü (Nairobi, 1985) ve dördüncüsü (Pekin,1995) gerçekleştirilen Dünya Kadın Konferansları ile temelleri atılan ve eylem planı hazırlanarak geliştirilen “Toplumsal Cinsiyetin Anaakımlaştırılması” çerçevesinde yaşamın her alanında (evde, işyerinde, kent yaşamında, eğlence hayatında vb.) toplumsal cinsiyet eşitliğinin kültürel bir norm haline gelmesi,
- Milenyum kalkınma Hedefleri (2000-2015) ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (2015-2030)’ne ulaşma sürecinde vurgulanan eşitlikçi kadınlık ve erkeklik rollerinin güçlenmesi,
- Cinsel yönelimin ve cinsiyet kimliğinin, insan onurunun ve insan olmanın ayrılmaz bir parçası olduğunu ve ayrımcılığın veya tacizin temeli olmaması gerektiğini vurgulayan Yogyakarta ilkelerinin gözetilmesi,
- Cinsel şiddetin ve tacizin toplumsal cinsiyet temelli şiddetin bir biçimi olduğunu kabul ederek, Kadına Karşı Şiddetin ve Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi, 2011) kapsamında tanımlanan şiddeti meşrulaştıran kültürel ve sosyal kodların dönüşmesi,
- 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un etkin şekilde uygulanması,
- Çocukların cinsel şiddetin ve istismarın olmadığı bir toplumda büyüebilmeleri için Türkiye’nin 2011 yılında onayladığı Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (Lanzarote Sözleşmesi, 2007)’nin etkin şekilde uygulanması.

Yukarıda sunduğumuz çerçeve, bizler için toplumsal cinsiyet eşitliğinin ancak gündelik yaşamlarımızdaki ilişki biçimlerimizi eşit muamele ve davranışları temel alarak güçlendirebileceğimiz ve fırsat eşitliğini hayata geçirebileceğimiz alanları gösteriyor. Bu noktada, dernek üyelerimizle olan ilişkilerimizde birlikte güçlenmemizi sağlayacak bazı eylemler tanımlamanın ve dış dünya ile ilişkilerimizde dönüştürücü bir eşitlik stratejisi benimsemenin önemli olduğundan yola çıkıyoruz.

ÖNCELİKLERİMİZ VE EYLEMLERİMİZ

Çıktığımız yolculukta birlikte güçlenebilmemiz için önceliklerimizi ve eylemlerimizi iki temel değer üzerinden kurguluyoruz:

1. Birlikte güçlenme: Güçlenmeyi, yasal hakların eşit şekilde kullanılabilmesi, kişilerin yaşamları üzerinde etkili olan kararlara aktif katılımının sağlanması, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin son bulması, hanede ve iş yerinde eşitlikçi işbölümünün oluşturulması gibi boyutlarda seçim yapabilme özgürlüğü ve bağımsızlığı ifade edecek şekilde ele alıyoruz. Hepimizin tercihlerini hoşgörü kültürü içerisinde ifade edebildiği, seçimlerimizin sorgulanmadığı ve katılımcı bir şekilde kararlara dahil olabildiğimiz bir kent ve Türkiye’yi ancak toplumdaki kalıpyargılarla yüzleşerek, öz-farkındalığımızı geliştirerek, birbirimizden öğrenerek kurabileceğimize inanıyoruz. Bu çerçevede ise,

- a) Toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık karşıtlığını sağlamak amacıyla gerçekleştireceğimiz farkındalık çalışmalarını derneğin tüm faaliyet alanlarıyla

bütünleştirerek sürdürmeyi amaç ediniyoruz. Dönüştürücü bir strateji izlemek açısından gerçekleştireceğimiz toplantı, çalıştay, eğitim ya da kültür-sanat faaliyetlerini toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir katılımçılık anlayışıyla gerçekleştirmeyi önemsiyoruz. Bu açıdan yazılı ve görsel iletişimde çeşitliliğin temsil edilmesine ve cinsiyet kalıplarına göre tanımlanmamasına dikkat edilmesinin daha eşitlikçi bir katılım yaklaşımının gelişimi açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Böylece etkinliklerimizi Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Toplantı/Eğitim Kriterleri (**EK1**) çerçevesine uygun mekân ve düzenlemelerle gerçekleştirerek, ilişkilendiğimiz tüm kişi, grup, topluluk, kurum ve kuruluşlar düzeyinde de farkındalık ve dönüşüm yaratmayı amaçlıyoruz.

- b) Daha eşitlikçi ve ayrımcılığın olmadığı bir dünya, kadın ve kız çocuklarının olduğu kadar yaş, engellilik ya da hastalık durumu, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği gibi çeşitli özellikleri nedeniyle toplumsal kaynaklardan ve insan haklarından yararlanamayan grupların güçlenmesi için bir gerekliliktir. Bu noktada cinsiyetin toplumsal konumlanışta kurucu bir öge olduğu kabulünden yola çıkarak, çalışmalarımızın eleştirel/eşitlikçi erkeklik konusunda geliştirilmesi gerektiğinin bilincindeyiz. Bu noktada erkeğin güç, performans, verimlilik, akıl gibi değerlerle özdeşleştirilen tek bir biçimde temsil edilmesi ile engellilik, yaşlılık, hastalık koşullarındaki diğer erkeklik biçimlerinin yok sayıldığı kabulü üzerinden şekillenen eleştirel erkeklik çalışmalarını, şiddet aracılığıyla kadınlar, LGBTİ+'lar ve diğer erkekler üzerinde güç elde eden baskın erkeklik anlayışının değişmesi açısından oldukça önemli bir alan olarak görüyoruz. Bu nedenle de, toplumsal cinsiyet ilişkileri, rol ve sorumluluklar açısından cinsiyetler arasında eşitlikçiliği yaygınlaştırmayı, şiddet ve zorbalığı erkeğin kuruluşunda baskın bir öge olmaktan çıkarmayı amaçlayan eleştirel/eşitlikçi erkeklik çalışmaları alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri ve akademik gruplarla ilişkilerimizi geliştirmeyi ve birlikte güçlenmemizi sağlayacak faaliyetlerde işbirlikleri kurmayı önemsiyoruz.
- c) Derneğimiz, farklı yaş gruplarından üyelere sahip olmakla birlikte genç kuşakla ilişkilerini de her geçen gün geliştirmektedir. Bu açıdan kuşaklar arası şiddetsiz iletişim konusunda toplumsal cinsiyet eşitliğinde ve ayrımcılık karşıtlığında ortaklaşan etkinlikler geliştirmenin önemli olduğunu düşünüyoruz.

2) Şiddetsizlik kültürü: Şiddetsizlik kültürü, kendimizi ayrımcı, cinsiyetçi, fobik, şiddet içeren ve kişi haklarına zarar veren her türlü eylem ve söylemin karşısında konumlamamız gerektiğini ifade ediyor. Bu noktada şiddet ve ayrımcılığa sıfır tolerans kültürünü geliştirmemizi sağlayacak önlemleri tanımlamak gerektiğini düşünüyoruz ve kimsenin toplumsal kalıpyargılardan bağımsız olmadığını kabul ederek, eşitsizlik üretebilecek eylem ve söylemlerle karşılaştığımızda olumlu ve ayrımcı olmayan yapıcı bir iletişimi ve karşılıklı samimiyeti temel eleştiri üslubumuz olarak kabul etmemiz gerektiğini düşünüyoruz.

Bununla beraber netleşmemiz ve kendimize ayna tutmamız gereken noktalarda farkındalığımızı birlikte güçlenme değerine uygun olarak inşa etmeyi amaçlıyoruz. Bu noktada bazı önceliklerimizi şu şekilde tanımlıyoruz:

- a) Şiddetsizlik kültürünün dilimizi dönüştürmekle gelişeceğinden hareketle, iletişimimizde cinsiyet-nötr ya da yapısal cinsiyetçilik karşısında hassas bir dil kullanmayı önemsiyoruz. Dolayısıyla Kurduğumuz ortaklıklar ve işbirliklerinde şiddet aracılığıyla herhangi bir baskı ve güç ilişkisi kurulmasını kabul etmediğimiz gibi, kendi yapı/işleyişimizde ve ortaklık ilişkilerimizde ortaya çıkan her türlü çatışmanın çözümü için şiddetsiz iletişim ilkesi çerçevesinde hareket edeceğimizi taahhüt ediyoruz. Ayrıca gerek dernek içerisinde gerekse dış dünyayla iletişimimizde dilimizi toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından arınmış, ikili cinsiyet kalıplarından kaçınan, ayrımcılığı görüp karşı çıkan bir biçimde (**EK2**) kullanmanın önemli olduğunu düşünüyoruz.
- b) Cinsel tacizin ve ayrımcılığın toplumsal cinsiyet eşitliğinin önündeki en büyük engellerden birisi olduğunu kabul ediyoruz. Bu nedenle derneğimiz içerisinde yaratmak istediğimiz şiddetsizlik kültürünün temel boyutlarından birisini, cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli her türlü şiddet ve ayrımcılığa “sıfır tolerans” politikası olarak görüyoruz. Açıkça geçerli yasalarla korunan nitelikleri nedeniyle hiç kimseye ayrımcılık yapılamayacağını baştan kabul ederek, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet, yaş, ırk, etnik köken, dil, dini inanış, politik ve felsefi görüş, engel durumu, vatandaşlık statüsü, sınıfsal konum, vb. nedenlerden herhangi birisiyle ilgili olarak bir kişinin/grubun/topluluğun onurunu zedeleyen, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü bir dil kullanan ve eylemlerde bulunan hiçbir kişi, grup, topluluk, kamu/özel kurum ve kuruluş ile çalışmayacağımızı bildiriyoruz. Bu kapsamda ise,
- Tüm üyelerimize, çalışanlarımıza ve gönüllülerimize yönelik olarak zorbalık ve taciz konusunda ve bu tutum belgesinin içeriği hakkında eğitimler düzenlemeyi, açık ya da örtük ayrımcılık davranışları, bu davranışların sonuçları ve bu tür ayrımcı davranışlarla karşılaşmaları durumunda profesyonelce başa çıkmaları ve tekrarlanmasını önlemeleri konusunda eğitimler/farkındalık çalışmaları geliştirmek gerektiğini kabul ediyoruz. Bu çalışmaları derneğimizin tüm etkinliklerinde kapsanacak şekilde gerçekleştirmeyi önemsiyoruz.
 - Bireylerin taciz ve zorbalıkla karşılaştığında ne yapması ya da ilk kime başvurması gerektiği, tacizle karşılaşmanın gizliliğinin nasıl korunacağı, soruşturmanın hem şikayette bulunan kişinin/kişilerin hem de fail olduğu iddia edilen kişinin / kişilerin haklarına saygı gösterilerek bağımsız ve tarafsız bir şekilde nasıl yürütülmesi gerektiği konusunda yapılabilecekleri geliştirmek için bir çalışma grubu oluşturmayı düşünüyor ve cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli her türlü şiddet ve ayrımcılığa “sıfır tolerans” politikamızı birlikte öğrenerek uygulamaya koymayı taahhüt ediyoruz. Bu çerçevede **EK 3**'te yer alan tanım ve adımların yol gösterici olacağını düşünüyoruz.

Ek1: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Etkinlik/İletişim Kriterleri

1) Düzenleyeceğimiz her türlü etkinlikte herkes için erişime uygun fiziksel özelliklere sahip mekanların tercih edilmesi ve gerekirse en erişilebilir bulunan mekanlardaki eksikliklerin giderilmesi,

2) Etkinliklere herkesin erişimini sağlamak amacıyla görsel, yazılı ve sesli duyuru içeriklerin birlikte kullanımını sağlayacak ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ilişkin kalıpyargıları yeniden üretmeyecek bir içerik ve tasarımın kullanılması,

- İçerik ve tasarımı sadece belirli bir cinsiyet kimliğine ya da cinsel yönelime hitap edecek şekilde kurgulanmamak,
- Yazılı, sözlü ya da görsel materyallerde farklı cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimden kişilerin eşit oranda temsil edilmesini sağlamak (görüşülen kişilerin sayısı, iletilen fikirlerin kimlere ait olduğu, vs.)
- Etkinliklerin duyurularında, içeriğinde ya da sonuç raporlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık karşıtlığı konularındaki gündemleri görünür kılmak,
- Toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının dönüşümünü sağlayacak şekilde cinsiyet kimliklerini çeşitli rollerle tanıtmak/görünür kılmak,
- Doğrudan ya da dolaylı olarak ayrımcı ve dışlayıcı bir dil kullanmaktan kaçınmak,
- Doğrudan ayrımcı olan, cinsiyetçi, hakaret ve nefret söylemi içeren içerikleri kullanmamak,
- Hitaplarda “sayın dinleyiciler/katılımcılar” ya da doğrudan isim gibi toplumsal cinsiyet açısından nötr kullanımları tercih etmek,
- Etkinliklerde yer alanların (konuşmacılar, karar verenler, kararları uygulayanlar vb.) toplumsal cinsiyet eşitliği ve çeşitliliğini yansıtmalarını sağlamak için özel önlemler almak,
- Etkinliklerin sunumunu yapacak kişileri toplumsal cinsiyete duyarlı dil ve eşitlik dili ya da temsili konusunda bilgilendirmek.

3) Etkinliklerin gerçekleştirilmesi sürecinde görev dağılımlarını ve görevleri toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun şekilde gerçekleştirmek,

- Katılımcı listelerinde çeşitlilik temsillerine dikkat etmek, gerekirse özel çağrılar yapmak,
- Etkinliklere katılımın kapsayıcı olabilmesi için özel ihtiyaçları olan grupları önceden tespit etmek ve özel ihtiyaçlara uygun hazırlıkları tamamlamak (çocuklu ebeveynlerin katılımı açısından çocuk bakımı hizmetleri, engellilerin katılımı açısından servis olanakları gibi)

EK2: Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından arınmış, ikili cinsiyet kalıplarından kaçınan, ayrımcılığı görüp karşı çıkan toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı dil için kriterler

- Karşımızdaki kişilere cinsiyet atamadan hitap etmek (örneğin: bay ya da bayan demek yerine, kişilere kullanmayı tercih ettikleri isim-soy isimleri ile hitap etmek),
- Gerek hitaplarda gerekse yazışmalarda başkan bey, mimar hanım, kadın haber sunucusu gibi cinsiyetlendirilmiş isimlerden kaçınmak ve başkan, mimar, haber sunucusu gibi cinsiyet ayrımı gözetmeyen isimler kullanmak,
- Görsel ve basılı rapor, yayın ya da medya içeriklerinde toplumsal cinsiyet özelliklerine göre çeşitlenen kişilere ve onları ilgilendiren özel konulara eşit yer vermek,
- Cinsiyet ve görünüş, kıyafet ve / veya ebeveynlik gibi konularda kalıplaşmış tasvirlerden ve tavsiyelerden kaçınmak,
- Farklı ihtiyaçları dikkate alan çeşitlenmiş iletişim biçimlerini bir arada kullanmak (yazı, görsel ve seslendirme)

EK3: Cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve ayrımcılığa "sıfır tolerans" politikasının temelleri ve aşamaları

Tanımlar:

- **Zorbalık:** "Saldırgan, göz korkutucu, kötü niyetli veya aşağılayıcı davranış, gücün kötüye kullanılması veya kötüye kullanılması eğilimiyle karşısındakine yönelik zarar verme, aşağılama veya yaralama" biçimindeki davranışları içerir.
- **Taciz:** "Tacizle karşılaşan kişiler için haysiyetlerini etkileyen aşağılayıcı ve kabul edilemez olarak görülen davranışlar"dır. Bu çerçevede tacizin yaş, cinsiyet, ırk, engellilik, din, milliyet, cinsel yönelim veya bireyin herhangi bir kişisel özelliği ile ilgili olabileceğini ve kalıcı veya münferit bir olay olarak deneyimlenebilir.
- **Sözlü, jest veya fiziksel zorbalık, taciz, dışlama veya haraç şeklinde olabilecek davranışlar şu şekilde ele alınabilir (geliştirmeye açık bir liste olarak):**
 - Kötü niyetli söylentileri yaymak veya birine hakaret etmek
 - Birisi hakkında kritik olan bilgileri izinsiz olarak başkalarına iletme
 - Alay etmek veya aşağılamak
 - Dışlama veya mağduriyet yaratma
 - Bir kişinin otoritesini baltalamak
 - Birini haksız yere ısrarla eleştirmek
 - Haksız muamelede bulunma
 - Belirli bir gruba yönelik saldırgan tutum ve davranışlarda bulunma, sözel olarak bu saldırganlığı yayma
 - İstenmeyen yorumlar, basmakalıp izlenimlerde bulunma veya "şakalar" yapma
 - Hoş olmayan ve rahatsızlık veren cinsel davranışlarda bulunma - dokunma, çok yakın durma, saldırgan içerikleri yayma gibi.-

Atılacak adımlar:

Bilgilendirme aşaması:

- Genel olarak ayrımcılık, taciz ve zorbalık içeren davranışlara ilişkin bilgi ve farkındalık geliştirmek,
- Ayrımcılık, taciz ve zorbalık içeren davranışlar karşısında atılabilecek adımlar, uygulanabilecek prosedürler, başvurulabilecek kurumlar ve haklar hakkında bilgi ve farkındalık geliştirmek,
- Uyarı metinleri ile düzenli bilgilendirmeler yapma,
- Yeni işe alımlarda ya da yeni üye ve gönüllülerin kabulünde bu toplumsal cinsiyet eşitliği politika belgesinde geçen boyutların kabul edildiği konusunda anlaşma.

Uygulama aşaması:

- Bireylerin taciz ve zorbalıkla karşılaştığında başvurabilecekleri birim ve kişileri belirlemek,
- Taciz ve zorbalık soruşturma ekibi oluşturmak ve eğitmek,

- Taciz ve zorbalık soruşturma ekibinin Őikayetleri hangi ilkeler çerçevesinde ele alınacağını netleştirmek:
 - Beyanın esas alınması
 - Tacizle karşılaşanın gizliliğini korumak
 - Hem Őikâyette bulunan kişinin/kişilerin hem de fail olduğu iddia edilen kişinin / kişilerin kişi haklarını korumak
 - Tarafsızlık
 - İtiraz hakkı
- Taciz ve zorbalık Őikayetinin soruşturma ekibi ya da yönetimdeki bir kişi ile ilgili olması durumuna karşı alternatif bir Őikayet ekibi oluşturmak ve sürecin sürekli olarak denetlenmesini sağlamak,
- Gerekirse anlaşmazlıkların çözümlü ve soruşturma sürecinin dış soruşturmacılarla yürütülmesi için işbirliği yapılacak kurum/kuruluş/kişiler listesi oluşturmak
- Tacizin / zorbalığın meydana geldiği sonucuna varılırsa, tacizci (ler) için raporlama ve cezai işlem prosedürlerinin belirlenmesi